

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การเรียนการสอนออนไลน์หรือ e-learning คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่าน อินเทอร์เน็ต โดยกิจกรรมการเรียนการสอนจะเป็นการสอนสดตามนัดหมาย (synchronous communication) หรือ สื่อสารเมื่อใดก็ได้แล้วแต่ผู้เรียนสะดวกที่จะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือ ผู้สอน (asynchronous communication) กระบวนการเรียนออนไลน์จะอยู่บนพื้นฐานแนวคิดการ เรียนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียน โดยจะมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างกระตือรือร้น รู้จักการการมี ปฏิสัมพันธ์ตอบโต้และให้ผลย้อนกลับในเรื่องที่กำลังศึกษาอยู่นั้น ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนจะมีส่วน ร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยี องค์ประกอบของกิจกรรม และสิ่งแวดล้อมใน การเรียนการสอน การเรียนการสอนออนไลน์จะมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมากหากผู้สอนมีความ เชี่ยวชาญในเทคโนโลยีและให้ความสนใจในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบดังกล่าว

การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพมีองค์ประกอบที่จะต้องพิจารณา ดังต่อไปนี้ (1) หลักในการออกแบบและพัฒนารายวิชาออนไลน์ (2) แนวทางการออกแบบและ พัฒนารายวิชาออนไลน์เพื่อเอื้ออำนวยต่อผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ (3) ประโยชน์ของการเรียนและ การสอนออนไลน์ รวมถึงผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน (4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ e-learning

หลักในการออกแบบและพัฒนารายวิชาออนไลน์

ในการสร้างรายวิชาออนไลน์นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ทีมงานผู้สร้างรายวิชาจะต้องมีความ เข้าใจขั้นตอน ที่สำคัญในการออกแบบและกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อเป็นการ ประกันคุณภาพของรายวิชาออนไลน์ที่จะผลิตตลอดจนประโยชน์ที่นักศึกษาหรือผู้เรียนจะได้จาก กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นอย่างเต็มที่นั่นเอง การออกแบบและสร้างรายวิชาออนไลน์จะมี ขั้นตอนที่สำคัญที่จะขาดไม่ได้ดังต่อไปนี้ คือ การกำหนดกรอบวิชาครูหรือหลักการการเรียน การสอน การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียน การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน และการกำหนด วิธีการประเมินผล ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวทั้งหมดมีความจำเป็นที่จะต้องออกแบบและพัฒนาให้มีความ สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ วลัยวัชร รอดชมภู (2558) ได้อธิบายถึงหลักในการออกแบบและ พัฒนารายวิชาออนไลน์ที่ครอบคลุมถึง การกำหนดหลักการเรียนการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์ การเรียน การกำหนดกิจกรรม และการกำหนดการประเมินผลกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์ ไว้ดังนี้

การกำหนดหลักการเรียนการสอน (Pedagogical Approaches) เพื่อออกแบบและพัฒนา กระบวนการสอน

ในการออกแบบและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ทีมงาน ออกแบบและพัฒนารายวิชาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และชัดเจน เกี่ยวกับวิชาครู หรือกรอบทฤษฎีการเรียนรู้ ที่ใช้เป็นกรอบหรือแนวทางในการออกแบบและพัฒนากิจกรรมใน กระบวนการเรียนการสอน online ทั้งนี้เนื่องจากการเข้าใจผิดและมีความคลาดเคลื่อนในแนวคิด เกี่ยวกับกรอบทฤษฎีการเรียนรู้หรือวิชาครูอาจนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนที่นำไปสู่ ความสูญเปล่าด้านงบประมาณ และการไม่บรรลุประสิทธิภาพด้านการเรียนการสอนเท่าที่ควรจะเป็น ตัวอย่างเช่น สถาบันการศึกษาที่อ้างว่ามีการใช้ระบบการเรียนการสอน online เพื่อให้ กลุ่มเป้าหมายเข้าใจว่ามีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน และสร้าง ความน่าเชื่อถือให้แก่สถาบัน หากแต่ในความเป็นจริงการใช้ระบบ online ดังกล่าวมีเพียงเพื่อใช้เป็น ช่องทางในการนำเสนอเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนเท่านั้น หากวิเคราะห์ถึงกระบวนการเรียนการสอน ดังกล่าวอาจจะเป็นผลมาจากประเด็นปัญหาที่ว่า เข้าใจผิดคิดว่า online learning เป็นเพียงสื่อการเรียน การสอนชนิดหนึ่ง หรือปฏิบัติตามแนวทางที่คุ้นเคยหรือเคยทำมาก่อน หรือ เป็นสื่อเสริม เท่านั้นไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญมากนัก และอาจจะเป็นเพราะขาดความเข้าใจอย่างชัดเจนถึง กรอบทฤษฎีการเรียนรู้ที่ใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนารายวิชา คิดว่าเนื้อหาสาระและ ประสบการณ์การเรียนสามารถส่งผ่านให้ผู้เรียนได้ และแม้ว่าจะรู้อ้างถึงกรอบวิชาครูที่มีการ พัฒนามาโดยตลอดหากแต่ไม่ชอบออกแบบและสร้างรายวิชาที่ประกอบด้วยขั้นตอนที่ สลับซับซ้อนหลายขั้นตอน ชอบทำงานที่ง่าย ไม่ชอบงานที่ต้องติดต่อสื่อสารกับผู้เรียนตลอดเวลา และขาดทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างเพียงพอเป็นต้น นอกจากนี้การไม่กำหนด กรอบทฤษฎีการเรียนรู้และวิชาครูให้แน่ชัดก่อนสร้างรายวิชาอาจทำให้เกิดความสับสนได้ เช่น มีการใช้การเรียนการสอน online ที่มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย และมี กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ หากแต่ทว่ายังมีการประเมินผลการเรียนการสอนโดยการสอบปลายภาคเช่นที่ เคยทำมา นั่นแสดงว่าการเรียนการสอน online ดังกล่าวนั้นยังอยู่ภายใต้กรอบทฤษฎีเรียน แนวคิด Behavioral learning theory ที่ยืนยันว่าการบรรลุผลของการเรียนนั้นสามารถวัดได้จากผล ของพฤติกรรมสุดท้ายของการเรียนนั่นเอง การออกแบบการเรียนการสอน online ภายใต้กรอบ ทฤษฎีดังกล่าวจะไม่ให้ความสำคัญกับการแสดงออกของความคิดเห็น ความรู้สึก และการมีส่วนร่วม ของผู้เรียน องค์ความรู้หรือเนื้อหาที่ส่งผ่านมาเป็นเรื่องสำคัญที่สุด การเชื่อมโยงความรู้ที่ต้อง เรียนจากหลักสูตรที่กำหนดให้กับสังคมสิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียนเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็นในการเรียนรู้ ใดๆก็ตามการออกแบบและสร้างรายวิชา online ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาและปรับปรุงมาเป็น

ลำดับตามวิวัฒนาการของกรอบวิชาครูและทฤษฎีการเรียนรู้ ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดกรอบวิชาครูหรือทฤษฎีการเรียนรู้ให้แน่ชัดก่อนจะดำเนินการออกแบบและพัฒนารายวิชาตามขั้นตอนตามขั้นตอน โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดกรอบวิชาครูหรือทฤษฎีการเรียนรู้ในเบื้องต้นเพื่อเป็นข้อตกลง และกำหนดแนวทางในการสร้างความเข้าใจระหว่างทีมงานผู้ออกแบบและผลิตชุดวิชาออนไลน์ นอกจากนั้นกรอบวิชาครูยังช่วยยืนยันถึงความชัดเจนในขั้นตอนการปฏิบัติในการออกแบบและการพัฒนารายวิชาที่จะต้องสอดคล้องกัน โดยเฉพาะการกำหนดวัตถุประสงค์ การออกแบบและกิจกรรมการเรียนรู้ เทคโนโลยี และการประเมินผล เป็นลำดับ

2. กรอบทฤษฎีการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ประโยชน์จากการเรียน online เต็มที่ เช่น หากออกแบบและพัฒนาภายใต้กรอบทฤษฎีการเรียนรู้ constructivism หากผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนที่ออกแบบและพัฒนาอย่างชัดเจนภายใต้กรอบทฤษฎีนี้ การออกแบบและผลิตรายวิชา สามารถเลือกกิจกรรมที่ส่งเสริม ผู้เรียนให้คิดเป็น ทำเป็น และ แก้ปัญหาเป็น ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้รับการออกแบบอย่างอิงหลักวิชาการและอยู่บนพื้นฐานกรอบทฤษฎีการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับและพัฒนาตลอดว่ามนุษย์มีการเรียนรู้อย่างไรที่จะไม่ทำให้สูญเสียเวลาไปอย่างเปล่าประโยชน์

3. สามารถนำเสนอวิธีการเรียนการสอนที่หลากหลายให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ (learning styles) ของผู้เรียนที่อาจจะมียุโรปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ในกระบวนการเรียนการสอนออนไลน์นั้นยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกหลายๆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียน เช่น การเตรียมพร้อมหรือความพร้อมที่จะเรียน แรงจูงใจ ตลอดจนถึงนิสัยในการเรียน ดังนั้นผู้สอนจะไม่สามารถทำให้การเรียนบรรลุผลได้เท่าที่ควรหากเลือกวิธีการสอนที่ตนเองชอบเท่านั้น กรอบทฤษฎีการเรียนรู้บางทฤษฎีสามารถใช้เป็นกรอบในการออกแบบและสร้างรายวิชาออนไลน์ที่เน้นรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายได้เป็นอย่างดีเช่น การออกแบบกิจกรรมการเรียนภายใต้แนวคิด Multiple intelligence ที่ให้ความสำคัญของความแตกต่างระหว่างบุคคล และเห็นว่าคนเรามีความสามารถทางสติปัญญาแตกต่างกันในหลายรูปแบบ เช่นความสามารถในด้านภาษา กีฬา ดนตรี และคณิตศาสตร์ เป็นต้น แนวคิด Multiple intelligence พัฒนาขึ้น โดย Howard Gardner จากมหาวิทยาลัย Harvard ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

4. กรอบของทฤษฎีการเรียนรู้จะเป็นตัวกำหนดบทบาทของผู้เรียน และจะทำให้การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์มีความต่าง และมีความหลากหลายมากขึ้นเช่น การกำหนดให้ทำงานกลุ่ม งานเดี่ยว งานที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ รู้จักการทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วมในการแบ่งปัน ความคิดเห็น และความรับผิดชอบซึ่งจะช่วยผู้เรียนปรับปรุงกระบวนการ

เรียนให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถแสวงหาประสบการณ์จากการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผ่าน สังคมที่อยู่ล้อมรอบตัวผู้เรียน ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นในกลุ่มเพื่อนในชุมชนการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อปรับปรุง เปลี่ยนแปลงตนเองอย่างชาญฉลาดมีประสิทธิภาพ ก่อนที่จะนำความรู้ที่ได้สร้างมานั้น ไปปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสังคมแวดล้อม รอบตัวผู้เรียนต่อไปได้ อย่างรวดเร็วโดยผ่านเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลที่ ก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง

กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ในการเรียนการสอนออนไลน์นั้น องค์ประกอบหลักในการออกแบบและสร้างรายวิชาที่ ผู้สอนต้องให้ความสนใจในเบื้องต้นก็คือการกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นการ กำหนดแนวทางสิ่งที่ผู้สอนต้องการจะให้ผู้เรียนรู้หรือสามารถทำได้เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอน นอกจากนี้วัตถุประสงค์ยังสามารถใช้เป็นกรอบในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหา ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะที่สำคัญในการเรียนรู้ เช่น การ เขียนรายงาน เป็นต้น สำหรับผู้เรียนนั้น การได้รู้วัตถุประสงค์ในการเรียนอย่างชัดเจนว่าเมื่อเสร็จ สิ้นการเรียนแล้ว พวกเขาจะถูกประเมินผลถึงความก้าวหน้าในการเรียนอย่างไร มีประเด็นใดบ้าง ที่จะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ สิ่งนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน อย่างมีเป้าหมาย การกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้นั้นนอกจากบางธรรมเนียมปฏิบัติที่กำหนด โดยผู้สอน หากแต่ทว่าการออกแบบการเรียนการสอนภายใต้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบใหม่นั้น ใน บางครั้งผู้สอนจะมีการสำรวจในเบื้องต้นถึงเป้าหมายของผู้เรียนในการเลือกเรียนรายวิชานั้นว่ามี ความคิด ความคาดหวัง หรือต้องการที่จะเรียนรู้อะไร ทั้งนี้ผู้สอนจะสามารถออกแบบและจัดเตรียม เนื้อหาสาระ ตลอดจนกิจกรรมได้ตรงกับเป้าหมายของผู้เรียน

การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในเบื้องต้น จะช่วยส่งเสริมและเอื้ออำนวยให้การ ออกแบบกิจกรรม การเรียนการสอนและประเมินผลเป็นไปอย่างสอดคล้อง ในรายวิชาออนไลน์นั้น มาตรฐานในการกำหนดวัตถุประสงค์สามารถทำได้ในแนวทางต่อไปนี้คือ 1) วัตถุประสงค์ของวิชา จะต้องวัดได้ 2) วัตถุประสงค์ของการเรียนต้องครอบคลุม เนื้อหา การคิด และทักษะที่จะต้องเรียน 3) วัตถุประสงค์ต้องระบุชัดเจนและทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ 4) วัตถุประสงค์จะทำให้สามารถ จัดเตรียมคำสั่ง หรือคำแนะนำขั้นตอนการเรียนอย่างพอเพียง 5) วัตถุประสงค์จะสามารถทำให้ ผู้เรียนปฏิบัติได้

การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์

การออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพจะต้องครอบคลุม ถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน กิจกรรมที่ทำให้สมาชิกในชุมชนการเรียนรู้มีปฏิสัมพันธ์และมีความร่วมมือกันในการทำงาน แสดงความคิดเห็นและแบ่งปันความรู้ ตลอดจนกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เข้าถึงเนื้อหาสาระก่อให้เกิดแรงจูงใจ เกิดสติปัญญา และได้รับการพัฒนาตัวตนของผู้เรียนในท้ายที่สุด เกณฑ์ในการออกแบบและกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์มีดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นต้องออกแบบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งกิจกรรมการเรียนออนไลน์ นั้นสามารถทำได้หลากหลายวิธี เช่น การอภิปรายกลุ่ม กรณีศึกษา แบบทดสอบสั้นๆ โดยกิจกรรมการเรียนจะต้องถูกกำหนดอย่างชัดเจนมีเหตุผลที่ทำให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
2. กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นต้องครอบคลุมการมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับเนื้อหาสาระ กิจกรรมในลักษณะนี้จะทำได้ดังต่อไปนี้ เช่น ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน มีการแนะนำตนเอง อภิปรายและตอบโต้ผ่าน เทคโนโลยี ให้ผลย้อนกลับ ระหว่างผู้เรียนกับเนื้อหา กิจกรรมที่ทำได้คือ ให้เขียนเรียงความ รายงานเดี่ยว รายงานกลุ่ม คู่มือวิดีโอคลิป ตลอดจนทำแบบทดสอบประเมินผลตนเอง สำหรับกิจกรรมระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนนั้นทำได้ในหลายลักษณะเช่นกัน เช่น อภิปรายกลุ่ม รายงานกลุ่ม วิพากษ์งานของเพื่อน เป็นต้น
3. เกณฑ์การมีปฏิสัมพันธ์ของผู้สอนกับผู้เรียนต้องมีการกำหนด เช่นจะตอบหรือให้ข้อมูลกับนักศึกษาได้เร็วช้า เพียงใด เมื่อไหร่จะให้ข้อมูลย้อนกลับได้ และผู้สอนจะเข้ามาพูดคุยกับนักศึกษาได้เมื่อใด เป็นต้น
4. การกำหนดให้ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนต้องบอกกล่าวให้ชัดเจน เช่น ผู้เรียนจะต้องโพสต์ข้อมูลและข้อคิดเห็นกี่ครั้ง มากน้อยเพียงใดในแต่ละอาทิตย์ จะต้องวิพากษ์งานเพื่อนกี่ครั้ง วิพากษ์ในลักษณะใดบ้าง การวิพากษ์นั้นจะให้คะแนนและประเมินอย่างไร เหล่านี้เป็นต้น
5. การออกแบบกิจกรรมจะต้องให้ผู้สอนได้มีส่วนร่วมกับผู้เรียน และสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าถึงได้ เช่น Office hour โดย Skype ให้ผู้เรียน e-mail ถึงผู้สอนถึงความกังวลและคับข้องใจเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน เป็นต้น

การออกแบบและกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์โดยเฉพาะการเรียนการสอนที่อยู่ภายใต้กรอบทฤษฎีการเรียนรู้ในแนว cognitivism และ constructivism นั้นสามารถทำได้อย่างหลากหลายโดยที่เนื้อหาสาระ และทักษะการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ จะต้องทำในรูปกิจกรรมการเรียนการสอน Critique Project, Discussion , Case study, Online quizzing , Papers Weekly

summary, Lecture Mentorship, Collaborative learning, Small group work ทั้งนี้การออกแบบกิจกรรมโดยใช้แหล่งข้อมูลออนไลน์ที่มีอยู่อย่างหลากหลายย่อมช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี

การประเมินผลกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์

การประเมินผลผู้เรียนออนไลน์เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับการเรียนแบบเผชิญหน้า ที่จะบอกกับผู้สอนว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์ที่เราได้ออกแบบและจัดเตรียมไว้ให้ รูปแบบหรือวิธีการประเมินผู้เรียนออนไลน์นั้นทำได้ในหลายลักษณะ ซึ่งการใช้วิธีการหรือรูปแบบที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนที่ถูกกำหนดภายใต้กรอบวิชาครูและทฤษฎีการเรียนรู้ การประเมินผลผู้เรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนนั้นมีความสัมพันธ์ที่แยกกันไม่ได้ และจำเป็นอย่างยิ่งที่ทีมงานผู้ออกแบบระบบการเรียนการสอนออนไลน์จะต้องตระหนักอย่างยิ่งเมื่อเริ่มวางแผนและกำหนดรายละเอียดในออกแบบและสร้างรายวิชาว่า การเลือกวิธีประเมินผล การกำหนดวัตถุประสงค์ และการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องมีความสอดคล้องซึ่งกันและกันอย่างชัดเจน จะต้องสามารถวัดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ รูปแบบการประเมินจะต้องมีแนวทางและวิธีการอย่างเหมาะสมผลตามที่ระบุไว้ แต่เบื้องต้นในวัตถุประสงค์การเรียน การประเมินผู้เรียนในระบบการเรียนการสอนออนไลน์สามารถทำได้ในหลายลักษณะและวิธีการดังต่อไปนี้

ประเมินจากกิจกรรมที่กำหนดให้ (Assessing student performance)

การประเมินแบบนี้จะคล้ายกันกับการประเมินผลในชั้นเรียนทั่วไป การประเมินผลบ่อยๆ จะทำให้ผู้เรียนจดจ่อและใส่ใจกับเรื่องที่กำลังเรียนอยู่ ลักษณะการประเมินอาจทำได้โดยการทำรายงานเดี่ยว รายงานกลุ่ม การนำเสนองาน โดยกลุ่ม มีส่วนร่วมในการทำงานของชั้นเรียน ชุดของการบ้านที่มอบหมาย การอภิปราย สาธิตการทำงาน ทำการทดลอง ทำโครงการ และ Portfolio ตลอดจนการทดสอบซึ่งรวมถึง การเขียนเรียงความหรือร้อยแก้ว(Essay) การตอบคำถามสั้นๆ (short answer) การตอบคำถามแบบตัวเลือก (Multiple choice) การทำแบบทดสอบแบบถูก หรือผิด (True/False) การประเมินผลทั้งหมดดังกล่าวมาแล้วเป็นการประเมินจากกิจกรรมที่กำหนดให้แทน การทดสอบปลายภาค วิธีและกระบวนการประเมินผลที่ดีนั้นจะทำให้ผู้สอนและผู้เรียนรู้ว่า กระบวนการเรียนการสอนออนไลน์นั้นก้าวหน้าไปมากน้อยเพียงใด โดยหลักการการประเมินผลที่ดีจะต้อง

1. สามารถวัดผลการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจนสื่อความหมายได้
2. วิธีการจะต้องตรงไปตรงมา เชื่อถือได้ และถูกต้อง โดยหลักการ
3. ง่ายต่อการจัดการในการให้คะแนนและตีความหมาย
4. เป็นตัวชี้วัดให้กับครูเกี่ยวกับกิจกรรมที่กำหนดให้ผู้เรียนทำและสิ่งที่ผู้เรียนเข้าใจจากประสบการณ์การเรียนรู้จากวิชานั้นๆ
5. ให้ผลย้อนกลับอย่างสมเหตุสมผลและมีความหมายกับผู้เรียน
6. เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ได้ เช่นการที่ผู้เรียนต้องจัดเตรียมข้อมูลในการทำวิจัย หรือโครงการ

การให้ผลย้อนกลับ (Feedback on assessment)

การให้ข้อมูลหรือผลย้อนกลับหรือ Feedback กับผู้เรียนเป็นเรื่องที่สำคัญในกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์ การให้ผลย้อนกลับจะทำให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจว่าตนเองมีความเข้าใจถูกต้องเพียงใดในสิ่งที่ตนเรียน และทำให้ผู้เรียนไม่หลงทางและเข้าใจผิดในสิ่งที่ตนกำลังศึกษา การคืนผลย้อนกลับจะครอบคลุมถึง การให้ข้อมูลเกี่ยวกับผล และกระบวนการจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนั้นยังครอบคลุมถึงคำตอบจากการประเมินผลด้วยเช่นกัน วิธีการประเมินและวัดผลจะเป็นการเตรียมข้อมูลย้อนกลับให้กับทั้งตัวผู้สอนและผู้เรียนว่ากระบวนการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้และบรรลุเป้าหมายที่วางไว้เพียงใด การได้ผลหรือข้อมูลย้อนกลับบ่อยๆ ที่มีความหมายชัดเจน และรวดเร็ว จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้อย่างเข้าใจ ติดตามกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลข้อมูลย้อนกลับนี้อาจจะได้มาโดยตรงจากผู้สอน ได้จากกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงวิธีการประเมินผลที่มีผลหรือข้อมูลย้อนกลับในตัวเอง หรือแม้แต่จากผู้เรียนด้วยกันเอง สำหรับการจะให้ข้อมูลย้อนกลับกับผู้เรียนได้ตรงประเด็น และตรงช่วงระยะเวลาที่ควรจะให้ สามารถที่จะทำได้ในหลายวิธีดังต่อไปนี้

1. การที่ผู้สอนเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นครั้งคราวอย่าง แต่สม่ำเสมอในการอภิปรายกลุ่มที่มอบหมายให้ผู้เรียนทำ หรือแม้แต่สามารถมีส่วนร่วมในการอภิปรายขณะที่มีการอภิปรายกลุ่มผ่าน technological tools ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบมีส่วนร่วมทันทีทันใด เช่น ผ่านการ Chat หรือ ผ่าน Thread discussion ที่ไม่ต้องตอบได้ในขณะนั้น
2. การบ้านที่เป็นงานที่ใช้ทักษะการเขียน ที่จำเป็นจะต้องส่ง โครงร่างก่อนลงมือทำจริง ทั้งนี้เพื่อที่ผู้สอนจะได้ให้ข้อเสนอแนะ ความเห็น และการวิพากษ์ก่อนที่ผู้เรียนจะได้ดำเนินการในขั้นต่อไป
3. การให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบและตรวจสอบหาคำตอบด้วยตนเอง หรือ

4. เกมส์ หรือ simulations ที่ให้คำตอบผู้เรียนในทันทีทันใด เทคโนโลยีการศึกษาในปัจจุบันนั้นมีมากมายที่มีการออกแบบให้ผู้เรียนทำกิจกรรม หรือเล่นก่อนที่จะให้ผลย้อนกลับในทันที

แนวทางการออกแบบและพัฒนารายวิชาออนไลน์เพื่อเอื้ออำนวยต่อผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

การวิจัยและศึกษา การเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้น ได้มีมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ แนวคิดเรื่องการศึกษาผู้ใหญ่ได้ถูกกำหนดให้เป็นสาขาวิชาชีพที่จำเป็นและต้องมีการปฏิบัติอย่างจริงจัง (Merriam, 2007) จะเห็นได้ชัดในปัจจุบันว่ากรอบทฤษฎีการเรียนรู้การสอนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผู้ใหญ่ได้มีความสำคัญมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ นอกจากนั้นแนวคิดด้านการศึกษาผู้ใหญ่ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง และเป็นที่ยอมรับก็คือทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่พัฒนาโดย นักวิชาการด้านการศึกษาผู้ใหญ่ที่มีชื่อเสียง คือ มัลคอล์ม โนลส์ (Malcolm S. Knowles learning theory of andragogy) กรอบทฤษฎีนี้ถูกคิดมาเพื่อช่วยนักการศึกษาได้รู้ว่า ผู้ใหญ่เรียนรู้อย่างไร เพื่อที่จะได้มีการออกแบบและพัฒนาวิธีการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยและสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้ใหญ่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะช่วยให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นมีความแตกต่างจาก การเรียนรู้ของเด็กอย่างสิ้นเชิง (Knowles, 1980)

การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในปัจจุบันนั้น ส่วนใหญ่จะอยู่บนพื้นฐานแนวคิดครูเป็นศูนย์กลางการเรียน นั่นคือ อาจารย์มีบทบาทหน้าที่ในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระและให้ความรู้โดยการบรรยายและ ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้ที่อาจารย์ส่งมอบให้ ซึ่งโดยแท้จริงแล้วก็เป็นรูปแบบวิธีการเรียนการสอนที่ ผู้ใหญ่คุ้นเคยมาเป็นอย่างดีนั่นเอง (Tweedell, 2000) อย่างไรก็ตามมีผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ที่ต้องการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีด้านข่าวสารข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ของตนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเรียนออนไลน์มีรูปแบบและวิธีการที่เอื้ออำนวยต่อผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่เป็นอย่างมาก โดยที่การเรียนการสอนในลักษณะนี้ จะสามารถตอบสนองความจำเป็น และเติมเต็มข้อจำกัดในการเข้าชั้นเรียนแบบปกติของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี จากเหตุผลดังกล่าว มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ นักการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องและรับผิดชอบกับการออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนทางไกล ที่รวมถึง e-learning หรือ online learning จะต้องตระหนัก และให้ความสนใจทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยเฉพาะการ ได้ศึกษาว่า ผู้ใหญ่มีธรรมชาติการเรียนรู้อย่างไรบ้าง ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ต้องการการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ในลักษณะใด ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ สามารถบริหารจัดการชีวิตส่วนตัวและการเรียนได้อย่างสอดคล้องกัน เพื่อนำไปสู่การบรรลุผลในการเรียนตามที่พวกเขาได้ตั้งเป้าหมายไว้

การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์นั้น นักการศึกษาทางไกลที่ครอบคลุม นักเนื้อหา นักเทคโนโลยีการศึกษาที่ทำหน้าที่ออกแบบและพัฒนาสื่อ และนักวัดผลการศึกษาที่จะต้องช่วยในแนวทางการวัดและประเมินผล จำเป็นต้องพิจารณาถึง คุณลักษณะของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ เพื่อเป็นองค์ประกอบในการพัฒนารายวิชา

คุณลักษณะของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

รูปแบบการเรียนของผู้ใหญ่นั้น ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบดั้งเดิมที่ตนคุ้นเคยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟังบรรยายจากผู้สอน รับแนวคิด ตลอดจนเนื้อหาสาระที่ครูเตรียมให้ การเรียนการสอนจะอยู่ในลักษณะการสื่อสารทางเดียวโดยที่ผู้เรียนมักจะไม่มีการโต้ตอบกับผู้สอน อย่างไรก็ตามการเรียนออนไลน์ นั้นสิ่งแวดล้อมในการเรียนจะแตกต่างไปจากบรรยากาศการเรียนแบบดั้งเดิม และค่อนข้างจะเป็นสิ่งใหม่สำหรับผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งจะต้องปรับตัวและเรียนรู้วิธีการเรียน และวิธีการสอนในบริบทการเรียนรู้แบบใหม่นี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ อาจารย์นักเนื้อหา อาจารย์นักเทคโนโลยีการศึกษา และอาจารย์นักวัดผลที่ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์ หรือ e-learning จะต้องเข้าใจทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาทางไกลหรือ การเรียนออนไลน์ ทั้งนี้ นักศึกษาทางไกลคือผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีอายุระหว่าง 25-50 ปี ดังนั้นหากนักการศึกษาทางไกลได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้ใหญ่แล้ว ก็จะส่งผลต่อการออกแบบและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนทางไกลได้ดียิ่งขึ้น (Moore & Kearsley, 1996)

ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มีความแตกต่างจากนักศึกษาที่เรียนในระบบมหาวิทยาลัยปิด ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มีภาระที่ต้องรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นด้านครอบครัว ซึ่งต้องดูแลสมาชิกในครอบครัว ต้องรับส่งลูกไปโรงเรียน นอกจากนั้นยังต้องทำงานเพื่อหารายได้และเลี้ยงชีพ องค์ประกอบทั้งหมดดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการเรียนของผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตามผู้เรียนกลุ่มนี้สมัครใจเข้าเรียนในระบบทางไกลด้วยตัวผู้เรียนเอง ไม่มีใครบังคับ และจะบริหารจัดการชีวิตในด้านการเรียน การทำงาน และครอบครัวด้วยตนเอง ที่สำคัญที่สุดผู้เรียนผู้ใหญ่จะมีแรงจูงใจและการปรับตัวในการทำงานสูงมาก (Merriam & Caffarella, 1999) นอกจากนั้นผู้ใหญ่ยังมีจุดอ่อนต่อการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายกล่าวคือ ความจำซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้เดิมกับประสบการณ์เรียนใหม่ลดลงไปตามอายุ มีความจำได้ในระยะสั้น ทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วนั้นคือภาพกว้างๆสำหรับคุณลักษณะผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งนักการศึกษาผู้เกี่ยวข้องกับการออกแบบและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนออนไลน์จะต้องคำนึงถึงเป็นอย่างมากเมื่อมีการออกแบบและพัฒนารายวิชาออนไลน์

แนวทางการออกแบบและพัฒนารายวิชาออนไลน์เพื่อเอื้ออำนวยต่อผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่สามารถทำได้ในลักษณะต่อไปนี้ คือ

1. ขนาดของตัวอักษร ต้องชัดเจน มีการเน้นด้วยสี และตัวหนา สำหรับข้อความที่สำคัญ
2. ให้มีความหลากหลายของงานกราฟิก รูปภาพ และมีการใช้ตาราง แผนภูมิ แผนแนวคิด (concept map)
3. ใช้รายการการทำงาน (Menu) ที่มีโครงสร้างชัดเจน
4. ใช้รายการการทำงานเพื่อค้นหา (search and find function)
5. จัดเตรียมการฝึกปฏิบัติพร้อมด้วยผลย้อนกลับ (feedback) และแบบประเมินตนเอง (self-tests)
6. มีการเก็บบันทึกข้อมูลขณะที่มีการเรียนการสอน
7. ระมัดระวัง การมีอคติต่อความเป็นพหุวัฒนธรรม

รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่

รูปแบบการเรียนรู้ (learning styles) มีความสำคัญต่อการออกแบบการเรียนการสอนออนไลน์เนื่องจากการได้รู้ว่าผู้เรียนแต่ละคนมีวิธีการเรียนแบบใดจะเกี่ยวพัน โดยตรงกับวิธีการคิด ความรู้สึกซึ่งหลากหลาย เมื่อผู้เรียนต้องแก้ปัญหา สร้างสรรค์ผลงาน และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน และอาจารย์การวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้อยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ผู้เรียนเรียน ได้ดีที่สุดเมื่อเรียนในวิธีการที่พวกเขาเชื่อและมีความมั่นใจ นั่นก็คือการเรียนที่เป็นรูปแบบตายตัวแบบเดียว สำหรับผู้เรียนทุกคนนั้นไม่เพียงพอกับกระบวนการเรียนการสอน (Pallof & Pratt, 2007) รูปแบบการเรียนและคุณลักษณะ ของผู้เรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ได้ ดังนั้นการออกแบบและพัฒนาวิชาออนไลน์จะต้องมีหลักการพื้นฐานของการเรียนตามเอ็กต์ภาพ โดยข้อพิจารณาและแนวทางปฏิบัติสามารถทำได้ดังต่อไปนี้

1. การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ต้องประกันได้ว่าผู้เรียนแต่ละคนสามารถที่จะเรียน และทำกิจกรรมการเรียนได้ด้วยตนเอง
2. การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ต้องประกันได้ว่าผู้เรียนสามารถกลับไปดูและทบทวนเรื่องที่เรียนเมื่อไหร่ก็ได้ถ้าผู้เรียนมีความต้องการ
3. การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ต้องจัดเตรียมแหล่งข้อมูลที่หลากหลายผ่าน Links/URL
4. การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ต้องประกันได้ว่ามีการกำหนดเวลาให้ผู้เรียนอย่างพอเพียง

5. การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ต้องใช้หลากหลายวิธีการเช่นปลูกสำนึก (self- consciousness) รวบรวมบทความ แสดงความเห็นโดยการบันทึกเหตุการณ์ (reflection log) และการใช้คำถามนำ
6. กิจกรรมจะต้องเตรียมในหลายรูปแบบเช่น กิจกรรมเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียน จากหนังสือ บทความ งานกราฟิก สื่อด้วยเสียง สื่อด้วยภาพ

การเรียนรู้ของผู้ใหญ่กับการออกแบบและพัฒนารายวิชาออนไลน์

การออกแบบการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับผู้ใหญ่นั้น สามารถทำได้ภายใต้กรอบทฤษฎีการเรียนรู้และหลักทางวิชาการอย่างหลากหลาย ไม่มีการเจาะจงว่าจะต้องใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งเท่านั้น (Cercone, 2008) อย่างไรก็ตามประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่ที่นักวิชาการที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องรู้ก็คือ เอกลักษณ์ของคนนั้นมีความแตกต่างกัน ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มีความหลากหลายและผ่านประสบการณ์การชีวิตมากมายที่ไม่เหมือนกันทั้งในด้านส่วนตัวและการทำงาน ดังนั้นการที่ผู้รู้ประสบการณ์ดังกล่าวของผู้ใหญ่ช่วยทำให้การออกแบบรายวิชาออนไลน์บรรลุเป้าหมายและความคาดหวังของผู้เรียน ได้มากยิ่งขึ้น

รูปแบบวิธีการเรียนของผู้ใหญ่นั้น มักจะติดอยู่ในรูปแบบที่คุ้นเคยมาในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเรียนที่ผู้สอนเป็นผู้กำหนดและแสดงบทบาทเป็นผู้นำในกระบวนการเรียนการสอนโดยผู้เรียนจะนั่งฟังสิ่งที่ผู้สอนบรรยายอยู่หน้าชั้นเรียน หากเป็นการเรียนการสอนในระบบเปิดในประเทศไทย หัวใจของการเรียนทั้งหมดจะอยู่ที่คำบรรยายที่ผู้เรียนจะต้องเป็นต้องจดคำบรรยายและจำให้ขึ้นใจเพื่อนำไปตอบคำถามจากการทดสอบ ว่ามีความสามารถในการเรียนมากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตามผู้ใหญ่ที่ต้องทำงานประจำมีความต้องการความสะดวกในการเรียนรู้ การที่จะใช้ประโยชน์จากการเรียนออนไลน์จากการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีจึงเป็นเรื่องที่ช่วยผู้ใหญ่ได้มาก ผู้ใหญ่จะเลือกใช้เทคโนโลยีที่คุ้นเคยและมีประสบการณ์มาก่อน ดังนั้นในการออกแบบการเรียนการสอนออนไลน์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาวิจัยว่าผู้ใหญ่มีความต้องการและมีปัจจัยที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างไร

Cercone (2008) ได้พูดถึงคุณลักษณะผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ไว้ดังนี้ คือ นักศึกษาผู้ใหญ่มักจะคุ้นเคยกับการเรียนแบบธรรมเนียมปฏิบัติที่ผู้เรียนจะต้องนั่งฟังอย่างเงียบไม่มีการตอบโต้ อย่างไรก็ตามบรรยากาศและวิธีการเรียนออนไลน์นั้นเป็นของใหม่ทั้งกับตัวผู้สอนและผู้เรียน ดังนั้นจำเป็นที่ทั้งผู้เรียนและผู้สอนจะต้องมีการปรับตัว และปรับปรุงตนเองต่อวิธีการในการเรียนการสอนดังกล่าวที่เป็นวิธีการที่ใหม่ นอกเหนือจากนั้นผู้เกี่ยวข้องในการออกแบบและพัฒนาวิชาออนไลน์ไม่ว่าจะเป็นผู้สอน (instructor) นักออกแบบการเรียนการสอน (instructional designer)

จะต้องศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่าคนกลุ่มนี้เรียนอย่างไร โดยเฉพาะในมุมมองด้านการศึกษาทางไกล หรือการเรียนออนไลน์ นอกเหนือจากนั้น Moore and Keasley (1996) ยังได้กล่าวถึงนักศึกษาทางไกลไว้ว่า ส่วนใหญ่แล้วนักศึกษาหรือผู้เรียนทางไกลจะเป็นผู้ใหญ่ที่มีอายุระหว่าง 25-50 ปี ดังนั้นการที่ได้รู้จักและเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มากเท่าใดก็จะทำให้รู้และเข้าใจวิธีการที่จะจัดการเรียนการสอนทางไกลสำหรับคนกลุ่มนี้ได้ดียิ่งขึ้น นักศึกษาหรือผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ที่สมัครเข้าเรียนต่อในระบบมหาวิทยาลัยจะมีความแตกต่างจากนักศึกษาที่เข้าเรียนอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ต้น ทั้งนี้เนื่องจากผู้ใหญ่ต้องทำงาน ต้องหารายได้ เพื่อจุนเจือและเลี้ยงดูครอบครัว ที่สำคัญผู้ใหญ่เข้าเรียนต่อด้วยความสมัครใจ ดังนั้นจึงจำเป็นที่คนกลุ่มนี้ต้องบริหารจัดการชีวิตส่วนตัว ครอบครัว และการเรียน ไปพร้อมกัน นอกเหนือจากนั้นผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มีแรงจูงใจสูงและ สามารถที่จะปรับตัวได้ดีในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ (Merriam & Caffarella, 1999)

วิถีชีวิตผู้ใหญ่ในโลกปัจจุบันนั้นมีความท้าทายเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการที่พวกเขาจะสามารถทำงานได้หลายอย่างในช่วงหนึ่งของชีวิตของ ผู้ใหญ่มีความสลับซับซ้อนในเรื่องของการทำงาน อาชีพ และชีวิตส่วนตัว อย่างไรก็ตามองค์ประกอบด้านชีวภาพก็ส่งผลต่อตัวตนของผู้ใหญ่ด้วยเช่นกัน ความจำนั้นคือองค์ประกอบที่สำคัญในการที่จะเชื่อมประสบการณ์หรือข้อมูลเก่าและใหม่เข้าด้วยกัน เช่น ความสามารถในการจำจะลดน้อยลง จะเป็นความจำในระยะสั้น นอกจากนี้ความสามารถในการกำหนดกรอบและสามารถเชื่อมโยงแนวคิดก็เป็นเรื่องสำคัญสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ นอกจากนี้รูปแบบการเรียนรู้ (learning styles) เป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาในการออกแบบและสร้างรายวิชาออนไลน์ รูปแบบการเรียนรู้ คือวิธีการที่ชอบและเป็นจุดเด่นในการสร้างกระบวนการคิดของแต่ละบุคคล รูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลในการคิด แก้ปัญหา สร้างสรรค์งาน และการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมรอบข้างจึงแตกต่างกันไป ดังนั้น การศึกษาวิจัยเพื่อที่นักการศึกษาจะได้รู้ว่ารูปแบบการเรียนรู้ของคนเราเป็นอย่างไรย่อมมีความสำคัญและส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนตลอดชีวิตได้เป็นอย่างดี (Coffield, Moseley, Hall, & Ecclestone, 2004)

หลักการของ Andragogy

การเรียนรู้เป็นเรื่องที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการที่ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้ก็เป็นเรื่องที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีและได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวางคือ Andragogy แนวคิดนี้ถูกกำหนดและพัฒนาขึ้นมาโดย Malcolm

Knowles ในปี 1973 หลักการของ Andragogy เป็นข้อพิจารณาสำหรับการสร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ประกอบด้วยสมมติฐานหรือหลักการ 5 ประการดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มีแนวคิดในการเป็นตัวของตัวเอง มีความเป็นอิสระ และมั่นใจในตนเอง ผู้เรียนผู้ใหญ่มีความสามารถที่จะรับผิดชอบในการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ด้วยตนเอง (Knowles, 1989) ผู้ใหญ่ที่ผ่านการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนมาแล้วจะคุ้นเคยกับระบบการเรียนการสอนที่ต้องพึ่งพาอาจารย์ผู้สอน และหากเป็นเช่นนั้นก็ต้องเป็นภาระความรับผิดชอบของนักศึกษาผู้เกี่ยวข้องที่จะต้อง สร้างวิธีการเรียนการสอนใหม่ๆพร้อมทั้งให้แรงเสริมที่จะทำให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ที่พวกเขาคุ้นเคยในอดีต มาเป็นการเรียนรู้ที่ผู้ใหญ่เหล่านั้นจะต้องรับผิดชอบในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่นั้นก็ไม่ใช่ทุกคนที่จะรับผิดชอบและเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง ผู้สอนอาจจะต้องออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้โดยการรับผิดชอบตัวเองได้มากขึ้น การใช้วิธีการและกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าว อาจจะก่อให้เกิดปัญหาให้กับผู้เรียนที่คุ้นเคยกับวิธีการเรียนการสอนแบบเดิมที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยการเตรียมเนื้อหาและคำบรรยายไว้ให้ ผลที่ตามมาก็คือผู้เรียนจะเกิดการต่อต้านต่อวิธีการเรียนการสอนแบบใหม่นั้น การจัดการกระบวนการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับผิดชอบต่อกิจกรรมการเรียนรู้ได้เอง หากเป็นเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์ที่ออกแบบและจัดเตรียมไว้อย่างรัดกุม ตรงไปตรงมา เป็นรูปธรรมที่ทำให้ผู้ใหญ่ได้รับประโยชน์จากประสบการณ์การเรียนรู้ออนไลน์ได้มากที่สุด (Fidishun, 2003) การออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมจะช่วยส่งเสริมการรับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเองได้มากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น Lieb (1991) ได้เสนอแนะไว้ว่าผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีอิสรภาพและเป็นตัวของตัวเอง ดังนั้น สิ่งที่ผู้สอนควรจะทำก็คือการเข้ามีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกระบวนการเรียนการสอน และทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าว นอกจากนี้สิ่งที่ผู้สอนควรทำก็คือทำหน้าที่ช่วยกำหนดกรอบและแนะแนวทางให้ผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามที่วางแผนและกำหนดไว้ กิจกรรมการเรียนการสอนภายใต้หลักการนี้ สามารถทำได้โดย ให้ผู้เรียนช่วยสืบค้นแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนวิธีการต่างๆที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ กำหนดให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียน จัดการควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องรู้ว่าผู้เรียนนั้นต้องการอะไรในการเรียนรายวิชานั้น กิจกรรมที่ออกแบบจะต้องรวมถึงกิจกรรมการสื่อสารในรายบุคคล และเป็นกลุ่มแนะแนววิธีการในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทำได้ด้วยตนเอง เช่น การเรียนแบบสืบสวนสอบสวน การพัฒนาตนเอง การประเมินผลงาน ให้รู้จักการวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหา เตรียมแหล่งข้อมูล

พร้อมคำวิพากษ์ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กรอบแนวคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิในมุมมองต่างๆ ที่สำคัญการยอมรับประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนมีอยู่จะสามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลอย่างดีเยี่ยมในการเรียนการสอนนั้น

2. เป็นที่ยอมรับในหมู่นักการศึกษาผู้ใหญ่ว่าหลักการการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ อยู่ที่ประสบการณ์ที่ผู้ใหญ่มิและสั่งสมไว้ในฐานะสรรพวิชาที่ได้รับจากประสบการณ์ชีวิต ซึ่งแนวคิดนี้จะสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ภายใต้กรอบทฤษฎี constructivism ซึ่งผู้เรียนจะต้องสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้ในอดีตและปัจจุบัน เพราะฉะนั้นในการจัดหรือเตรียมกระบวนการเรียนการสอนจะต้องทำในลักษณะที่ให้ความรู้ใหม่ที่ต้องการให้ผู้ใหญ่เรียนมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างเดิมหรือสิ่งที่ผู้ใหญ่มีเป็นพื้นฐานเดิมอยู่แล้ว ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่จะเรียนได้ดีหากได้มีการสร้างความรู้ใหม่ๆ จากประสบการณ์ที่ผ่านมา เพราะฉะนั้นเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องรู้จักผู้เรียนของตน รู้จักประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้เรียนว่ามีความเป็นมาอย่างไรก่อนที่จะเชื่อมโยงสิ่งที่เป็นประสบการณ์นั้นกับสิ่งที่กำลังจะเรียน การได้รู้ประสบการณ์ของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่เพื่อที่จะจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อคนกลุ่มนี้เป็นเรื่องที่มีประโยชน์และจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้สอน ทั้งนี้เนื่องจากผู้ใหญ่ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับประสบการณ์ของตนเองและต้องการใช้ประสบการณ์นั้นเพื่อเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ใหม่ หรือกล่าวได้ว่า กระบวนการในการเรียนเพื่อให้รู้ นั้นเป็นผลมาจากการสร้างสรรค์ความรู้และจากการปรับเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้เรียนนั่นเอง จะเป็นประสบการณ์ที่เป็นความรับผิดชอบจริง จากการทำงาน หรือจากการเรียนในอดีต ส่วนแล้วแต่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ทั้งสิ้น (Fidishun, 2000; Kolb, 1984; Lieb, 1991; Merriam&Caffarella, 1999 อ้างใน Cercone (2008)

3. ความพร้อมและเป้าหมายในการการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะเชื่อมโยงต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนางานรวมทั้งสถานภาพทางสังคมของผู้ใหญ่เอง ดังนั้นความต้องการในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะเกิดขึ้นเมื่อผู้ใหญ่มิวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการเรียน ซึ่งผู้ใหญ่ตั้งเป้าไว้ว่าจะเรียนเพื่ออะไร จะนำไปปรับปรุงและประยุกต์ใช้ในชีวิตพวกเขาได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้น การออกแบบและพัฒนารายวิชาจำเป็นที่จะต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในเบื้องต้นของการเปิดสอนให้ชัดเจน ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่อยากจะมีถึงกรอบแนวคิดที่ตนจะได้เรียนว่ามีความสอดคล้องกับความต้องการหรือเป้าหมายของตนหรือไม่ เมื่อเรียนแล้วจะสามารถนำไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด เพราะฉะนั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องบูรณาการกิจกรรมที่เป็นสถานการณ์ หรือเหตุการณ์จริงเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอน ออกแบบกิจกรรมการเรียนที่ต้องทำงานหรือแก้ปัญหาโดยกลุ่มผู้เรียน นอกจากนั้นกิจกรรมการเรียนที่ออกแบบนั้นจะต้อง

เหมาะสมกับบุคลิกภาวะผู้เรียน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนประยุกต์ประสบการณ์ในชีวิตและประสบการณ์ในการทำงานกับรายวิชาที่กำลังศึกษาอยู่นั้น

4. การเปลี่ยนแปลงมุมมองและทัศนคติของผู้ใหญ่ขึ้นอยู่กับกระบวนการบรรลุบุคลิกภาวะของผู้ใหญ่เอง ผู้ใหญ่ต้องการที่จะรู้ว่าทำไมพวกเขาจะต้องเรียนในสิ่งที่ได้จัดเตรียมไว้ให้ และหากพวกเขาเรียนแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์อะไรได้บ้าง จะสามารถนำไปใช้ในระยะสั้นและระยะยาวได้อย่างไร ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนให้ผลย้อนกลับ หรือแสดงความคิดเห็นเพื่อบอกถึงสิ่งที่พวกเขาต้องการจะเรียนว่า กระบวนการเรียนการสอนในลักษณะใดจะเป็นประโยชน์ต่อพวกเขาในวันนี้หรืออนาคต และอะไรจะช่วยให้พวกเขาที่เป็นผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่บรรลุเป้าหมายจากการเข้าเรียนในรายวิชาดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากธรรมชาติของผู้ใหญ่นั้นต้องการเรียนเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นประโยชน์และสำคัญต่อตนเองนั่นเอง และผู้ใหญ่จะทำได้ดีมากหากได้มีการเชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนกับสิ่งที่มีความต้องการของกลุ่มผู้เรียน นอกจากนั้นผู้ใหญ่ยังมีความเชื่อว่าเนื้อหา กิจกรรมการเรียนที่ถูกเตรียมให้จะต้องมีความลึกซึ้ง ทำทายนมากกว่าสิ่งที่พวกเขาเคยมีประสบการณ์ กิจกรรมการเรียนที่ทำได้เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนได้แก่ การให้ผู้เรียนเขียนเป้าหมายในการลงทะเบียนเรียนวิชานั้นเมื่อเริ่มเปิดเรียน ทั้งนี้เพื่อที่ผู้เรียนจะสามารถระบุสิ่งที่เป็นเป้าหมาย และความต้องการของตนเองกับเป้าหมายของรายวิชาได้ อธิบายให้ผู้เรียนรู้ว่ารายละเอียดทั้งหมดของรายวิชาจะก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนอย่างไร กิจกรรมที่ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องมีความยืดหยุ่นสำหรับผู้เรียนทั้งหมด เตรียมรูปแบบการเรียนการสอนที่ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าดีกว่าวิธีการที่ผู้เรียนเคยมีประสบการณ์มาก่อน นอกจากนั้นการแนะแนวทางในการเรียนอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งที่คุณจะต้องทำจนเสร็จสิ้นการเรียนการสอน

5. ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่จะมีแรงจูงใจที่จะเรียน และมีแรงจูงใจภายในมากกว่าแรงจูงใจภายนอก และอาจจะรวมถึง การเพิ่มความพึงพอใจในงานที่ทำหรือรับผิดชอบ เพิ่มความมั่นใจในตนเอง เพิ่มคุณภาพของชีวิตในขณะที่ดำเนินการเรื่องกระบวนการเรียนการสอน การให้ความนับถือในความเป็นผู้ใหญ่ของผู้เรียนเป็นเรื่องจำเป็นไม่ว่าพวกเขาจะมีอายุมากน้อยเพียงใด ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่จะตอบสนองและมีส่วนร่วมในการเรียนเป็นอย่างดีหากบรรยากาศในการเรียนนั้นเอื้ออำนวย ทำให้เกิดความสุขและเกิดความรู้สึกปลอดภัย มีการสร้างบรรยากาศที่ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจไม่เป็นทางการมากเกินไป ผู้เรียนและผู้สอนให้ความนับถือซึ่งกัน จะนำมาซึ่งบรรยากาศที่ดีในกิจกรรมการเรียนการสอนและส่งผลในการสร้างสายสัมพันธ์ในชุมชนการเรียนรู้ นอกจากนั้นการที่ควรเตรียมช่องทางเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนให้ผลย้อนกลับในเรื่องการเรียนของตัวเองเป็นสิ่งที่มีทีมงานผู้ออกแบบรายวิชาจะต้องทำ เช่นจะต้องเตรียมกิจกรรมหรือที่ที่จะให้ผู้เรียนได้แสดง

คิดเห็น เกี่ยวกับการบริหารจัดการรายวิชาที่กำลังเรียนของผู้เรียนเอง อนุญาตให้ผู้เรียน ได้มีการอภิปรายถึงทางเลือกอื่นในกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงวิธีการปฏิบัติที่พวกเขาจะสามารถทำได้ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในด้านความรู้และทักษะ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนยิ่งขึ้นนั่นเอง

ความสัมพันธ์ของทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่กับหลักการ Andragogy

การเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นจะแตกต่างไปจากการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งนี้ผู้ใหญ่ได้ผ่านประสบการณ์ชีวิตและการทำงานมาบ้างแล้ว ดังนั้นเพื่อส่งเสริมวิธีการออกแบบและสร้างรายวิชาเพื่อผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ การได้เรียนรู้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential learning) การเรียนรู้แบบ Self-directed learning และ Transformative learning theory มีความสัมพันธ์กับหลักการ Andragogy อย่างไรย่อมเป็นแนวทางที่จะช่วยนักการศึกษาทางไกลในการออกแบบและพัฒนาวิชาได้เป็นอย่างดี

1. การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential learning) การเรียนรู้ในแนวนี้อาจถือว่าเป็นหัวใจของ Andragogy เลยทีเดียว การเรียนรู้โดยประสบการณ์ จะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ สามประการคือ (1) ความรู้ในเรื่อง แนวคิด ความแท้จริงของสรรพสิ่ง ข้อมูลและรายละเอียด และประสบการณ์ในลักษณะต่างๆ (2) ความรู้ในอดีตที่จะประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้ในปัจจุบัน ตลอดจนเหตุการณ์ต่างๆ ที่ต่อเนื่องกันมาและ (3) การแสดงออกหรือวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผลในเรื่องเรียนที่นำไปสู่การเจริญงอกงามของสติปัญญาของผู้เรียน Brookfield (1995) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการสอนผู้ใหญ่ไว้ว่า การสอนผู้ใหญ่ควรจะอยู่บนพื้นฐานประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้ใหญ่ ซึ่งประสบการณ์นั้นจะเป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง และในปัจจุบันนักการศึกษาผู้ใหญ่จะอ้างถึงกันมากในฐานะที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องเชื่อมโยงประสบการณ์การในอดีตกับเรื่องที่กำลังศึกษาพร้อมกับการศึกษาวิเคราะห์ดูว่าสิ่งที่เรียนนั้นจะมีความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใดกับอนาคต

2. Self-directed learning การเรียนรู้ในแนวนี้อาจถือว่าเป็นลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ แนวคิดนี้อยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ นั้นอาจจะเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือได้รับการช่วยเหลือจากผู้อื่นก็ได้ ผู้เรียนบางคนอาจจะต้องการความช่วยเหลือเล็กน้อย ขณะที่คนอื่นๆ อาจจะพร้อมที่จะเรียนด้วยตนเอง คุณลักษณะของการเรียน แบบนี้จะครอบคลุมถึงการที่ผู้เรียนมีอิสระต่อตนเอง มีความคิดที่จะริเริ่มทำอะไรด้วยตนเอง มีความอดทนและยืนหยัดที่จะเรียนด้วยตนเอง มีความมั่นใจ และมีวินัยในตนเอง รวมทั้งมีความปรารถนาที่จะเรียนรู้อีกยิ่งขึ้น ผู้เรียนที่มีลักษณะดังกล่าวจะสามารถบริหารจัดการเวลา มีการ

วางแผนและเตรียมการเพื่อให้เกิดความสำเร็จในสิ่งที่ตั้งใจไว้ นอกจากนี้คนในกลุ่มนี้จะมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้ที่สนุกสนาน โดยปกติแนวทางการเรียนรู้แบบ self-directed learning จะเป็นการเรียนรู้ที่ปรากฏในการเรียนรู้ตามอัธยาศัย อย่างไรก็ตามปัจจุบันได้มีความพยายามที่จะนำแนวคิดนี้มาใช้ในการศึกษาในระบบด้วยนอกจากนั้นแนวทางการเรียนรู้แบบนี้ก็ยังอยู่ภายใต้หลักการ Andragogy ในแง่ที่ว่า วิธีการเรียนรู้ของคนเราจะเปลี่ยนไป ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะว่าจะยังต้องเรียนแบบพึ่งพาผู้อื่น หรือ สามารถที่จะเรียนได้ด้วยตัวเอง วิธีการสอนในแบบดั้งเดิมจะไม่ให้ความสนใจแนวคิดนี้ แต่หากจะเป็นไปในลักษณะที่ครูเป็นศูนย์กลางการเรียนและผู้เรียนจะเป็นผู้รับถ่ายทอดความรู้เท่านั้น การเรียนในลักษณะ self-directed learning นี้อาจจะเป็นไปได้ยากกับผู้เรียนที่คุ้นเคยกับการเรียนแบบเก่าอย่างฝังหัวและไม่คุ้นเคยกับการเรียนที่ต้องริเริ่มและรับผิดชอบด้วยตัวเอง อย่างไรก็ตามผู้เรียนในลักษณะดังกล่าวต้องการการแนะนำและการให้คำปรึกษาเพื่อให้คุ้นเคยกับการเรียนในลักษณะ self-directed learning

3. Transformative learning theory ทฤษฎีการเรียนรู้ในแนวคิดนี้ก็คือ แนวคิดที่อยู่บนหลักการเดียวกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ constructivism นั่นเอง หากแต่เป็นการเรียนรู้ของผู้ใหญ่แทนที่จะเป็นเด็ก แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ได้รับการพัฒนาและกำหนดโดย Jack Mezirow (1991) เป้าหมายของทฤษฎีการเรียนรู้นี้ก็เพื่อให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าทำไมคนเรามองโลกในแบบอย่างที่เราเป็น และทำอะไรเราจึงจะเปลี่ยนแปลงตัวตนของเราให้บรรลุถึงความเป็นจริงโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ นั่นเอง แนวทางปฏิบัติของทฤษฎีการเรียนรู้นี้จะช่วยให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่เข้าใจประสบการณ์ชีวิตของตนเอง ว่ามีความเชื่อและมีเหตุผลเกี่ยวกับการมีประสบการณ์ในชีวิตของตนเองอย่างไร และถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อที่เคยมี แล้วการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เคยเชื่อนั้นจะต้องผ่านกระบวนการอะไรบ้าง หากผู้เรียนเห็นว่าแนวคิด หรือสิ่งที่เคยเชื่อและสร้างความหมายนั้นไม่ถูกต้องไม่สมเหตุสมผล เป้าหมายของ Transformative learning theory ทำให้ผู้เรียนผู้ใหญ่สามารถที่จะคิด สร้างความหมาย สร้างคุณค่าและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตัวของตัวเองแทนที่จะคิดได้เพียงแค่อิงตามในสิ่งที่ผู้อื่นคิดและเตรียมไว้ให้แล้ว (Ceccone, 2008) หลักการทางวิชาครูของ Transformative learning สามารถที่จะช่วยให้ผู้สอนรู้แนวทางในการเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความหมายจากสิ่งที่กำลังศึกษาได้ด้วยตนเอง Mezirow ให้เหตุผลว่าการที่ผู้เรียนมีประสบการณ์ในเรื่องส่วนตัวและการเจริญเติบโตด้านสติปัญญา ดังนั้นเมื่อพวกเขามีโอกาสแสวงหาประสบการณ์ใหม่และเรียนรู้ในสิ่งใหม่ อาจจะทำให้เกิดความสงสัยและมีข้อขัดแย้งกับประสบการณ์หรือในเรื่องที่เคยรู้มาก่อน และ สิ่งนั้นย่อมทำให้เกิดมุมมองทัศนคติ และทักษะใหม่ๆขึ้นแทน นอกจากนั้นแนวคิดนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการค้นหาประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคมและมีส่วนทำให้สังคมนั้นปรับเปลี่ยนได้

ในวงกว้างต่อไป หลักการของ Transformative learning นั้นกว้างขวางในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผู้ใหญ่ และนอกจากนั้นยังมีการนำมาใช้เป็นกรอบทฤษฎีในการเรียนการสอนแบบการเรียนการสอนออนไลน์ด้วยเช่นกัน

งานวิจัยในการใช้ Transformative learning กับการเรียนการสอนออนไลน์ นั้นเกิดขึ้นอย่างมากมาย และได้มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้ในกรอบแนวคิดต่อไปนี้คือ การแสดงความคิดเห็นย้อนกลับอย่างมีวิจารณญาณ การสร้างสายสัมพันธ์ในชุมชนการเรียนรู้ การส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเรียน และการอภิปรายในเรื่องที่กำลังศึกษา

3.1 การแสดงความคิดเห็นอย่างมีวิจารณญาณ ได้รับการพิจารณาว่าเป็นกิจกรรมการเรียนที่มีความสำคัญภายใต้กรอบแนวคิด Transformative learning กิจกรรมดังกล่าวทำได้โดย การออกแบบกิจกรรมการเรียน ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างพินิจพิเคราะห์และมีวิจารณญาณในหัวเรื่องที่กำหนดให้ หรือให้มีการวิเคราะห์มุมมองต่อประเด็นเรื่องราวที่กำหนดให้อ่าน หรือมีการตั้งประเด็นคำถามให้ผู้เรียนตอบเพื่อดูความคิดเห็นของผู้เรียนเหล่านี้เป็นต้น ทั้งนี้การกำหนดกิจกรรมการเรียนดังกล่าวควรให้มีการเชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่ผู้เรียนมี ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนในชุมชนการเรียนรู้ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มุมมอง ความเชื่อ ทักษะ ทศนคติ ซึ่งกันและกันอย่างมีวิจารณญาณนั่นเอง ทั้งนี้การแลกเปลี่ยนมุมมองแนวคิดยังสามารถทำได้ภายหลังกิจกรรมการอภิปราย หรือภายหลังจากการเสร็จสิ้นการเรียนรายวิชานั้น ทั้งนี้กิจกรรมการเรียนดังกล่าวสามารถทำได้โดยผ่านเทคโนโลยีได้ด้วย เช่น Blog Twitter Wikis Wimba Second-life

3.2 การสร้างสายสัมพันธ์ในชุมชนการเรียนรู้ ความเชื่อมั่นในการสร้างสายสัมพันธ์ผ่านเรียนออนไลน์นั้นเชื่อกันว่ามีผลสำคัญต่อกระบวนการเรียนภายใต้แนวคิด Transformative learning (Myers, 2008, Taylor, 2008) ทั้งนี้สายสัมพันธ์จะนำไปสู่กระบวนการเรียนที่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน กล่าวที่จะถามหรือแสดงความคิดเห็นเมื่อ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนเป็นกลุ่ม การเรียนรู้ผ่านกลุ่มเพื่อน เป็นที่แน่นอนว่าการสร้างสายสัมพันธ์ผ่านเรียนออนไลน์สามารถใช้เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการเรียนภายใต้กรอบทฤษฎี Transformative learning ซึ่ง Eisen (2001) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าการเรียนการสอนโดยกลุ่มเพื่อนเพื่อการพัฒนาวิชาชีพสำหรับครูในวิทยาลัยชุมชน พบว่าการขับเคลื่อนการทำงานในกลุ่มเพื่อนนั้นมีตัวชี้วัดที่นำไปสู่การเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง (Transformative learning) คือความไว้วางใจ เชื่อใจ ไม่มีการประเมินผลย้อนกลับ ไม่มีการแบ่งระดับชั้นของสถานภาพสมาชิกกลุ่ม เป็นการอาสาเพื่อเข้ากลุ่มที่เลือกกันเอง มีเป้าหมายร่วมกัน และการมีอำนาจเบ็ดเสร็จของกลุ่ม โดยเฉพาะเพื่อนที่เป็นคู่ร่วมสอนสามารถตัดสินใจให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีความเป็นตัวของตัวเอง และพัฒนาความไว้วางใจ เชื่อใจผู้เรียนในเรื่องที่กำลังศึกษา Myers (2008) ยังได้เสนอแนวทางในการที่ผู้สอนสามารถนำหลักการ Transformative

learning ไปใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งบรรยากาศในการเรียนอยู่ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการอย่างการสอนแบบเผชิญหน้า เขาพบว่าผู้เรียนมีความเต็มใจที่จะพูดคุยและเล่าถึงความเชื่อและประสบการณ์ชีวิตของตนมากขึ้น

3.3 การส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเรียน องค์ประกอบที่ช่วยผู้เรียนให้บรรลุหลักการ Transformative learning โดยการส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในชั้นเรียนออนไลน์สามารถทำได้โดย การให้ผลย้อนกลับ ข้อวิพากษ์วิจารณ์บ่อยครั้งที่แสดงถึงการมีเวลาทุ่มเทให้ผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียนในชุมชนการเรียนรู้ ควรจะมีการเตรียมและระบุในรายละเอียดชุดวิชา (Course syllabus) เป็นข้อตกลง ในเบื้องต้นถึงการเคารพซึ่งกันและกัน การอดทนและยอมรับความเห็นต่าง ตลอดจนการเปิดใจต่อแนวคิดและสิ่งใหม่ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนการเรียนรู้ การส่งเสริมและสนับสนุนยังสามารถเกิดขึ้นได้จากการแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างกลุ่มผู้เรียน เชื่อมโยงประเด็นการเรียนเข้ากับประสบการณ์ของผู้เรียน หรือแม้แต่การแบ่งปันการให้คุณค่าหรือความเชื่อในเรื่องที่กำลังศึกษาอยู่นั้น

3.4 การอภิปรายในเรื่องที่กำลังศึกษา ในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุหลักการ Transformative learning (Mezirow, 1991) นั้นการอภิปรายแสดงความคิดเห็นในกลุ่มผู้เรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่ง สำหรับการเรียนการสอนออนไลน์แล้วการอภิปรายสามารถทำได้อย่างสะดวกโดยไม่มีการขัดคอจากผู้เรียนคนอื่น การที่ผู้เรียนส่งข้อความหรือข้อคิดเห็นไปที่ Discussion threads และมีการซักถาม หรือแสดงข้อคิดเห็นก็ถือว่าเป็นการอภิปราย ซึ่งยังสามารถทำได้ผ่าน เทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ ได้อีกด้วย

ประโยชน์ของการเรียนการสอนออนไลน์

ประโยชน์ของการเรียนออนไลน์

การเรียนการสอนออนไลน์จะเอื้อประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนการสอนในหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง (1) การเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียน อันเป็นผลจากการออกแบบกิจกรรมการเรียนที่ทำได้ในหลายรูปแบบก็จะทำให้ผู้เรียนมีความคล่องตัวและเกิดทักษะการเรียนรู้จากการทำกิจกรรม และการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมการเรียน (2) นอกเหนือจากนั้นการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมกลุ่มจากการเรียนออนไลน์ก็จะช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในกระบวนการเรียน มีความเข้าใจอย่างกว้างขวางลึกซึ้งจากการคิดวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นจากกลุ่มเพื่อน และจากสิ่งที่กำลังศึกษาเล่าเรียน (3) รู้จักจัดระบบความคิดอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ รวมทั้งรู้จักแสดงความคิดเห็นอย่างไตร่ตรองระมัดระวัง และรอบคอบยิ่งขึ้น (4) ผู้เรียนออนไลน์

สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลหรือฐานข้อมูล หรือผู้รู้ในแต่ละเรื่องได้ง่ายขึ้น และได้ทุกที่ทุกเวลาที่ผู้เรียนมีความจำเป็นต้องค้นคว้าหรือร่วมทำกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนด (5) การเรียนออนไลน์ทำให้ได้มีโอกาสเรียนรู้และทำกิจกรรมการเรียนจากกิจกรรมการเรียนที่หลากหลาย ที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ และสร้างแรงจูงใจในการเรียน ไม่เกิดความเบื่อหน่ายและสนุกสนานในการเรียน (6) เปิดโอกาสการศึกษาสำหรับผู้มีความคล่องตัวด้านเทคโนโลยีมีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นผ่านเทคโนโลยีโดยไม่ต้องเข้าเรียนในชั้นเรียน

ประโยชน์ของการสอนออนไลน์

การสอนออนไลน์เปิดโอกาสให้ผู้สอนได้คิด ได้ทดลอง การออกแบบการเรียนการสอนด้วยเทคนิคและวิธีการใหม่ๆ นอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้ผู้สอนได้คิดและทดลองใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อทดแทนการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม ทั้งนี้การที่เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนออนไลน์ย่อม สามารถเข้าถึงผู้เรียน ได้อย่างกว้างไกลย่อมทำให้มีโอกาสประชาสัมพันธ์หลักสูตรที่เปิดสอนเพื่อให้ผู้คนรู้จักได้มากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดในภูมิภาค ของประเทศ หรือต่างประเทศ การสอนออนไลน์จะทำให้ผู้สอนได้มีโอกาสพบปะกับผู้เรียนที่หลากหลายจากส่วนต่างๆ ของโลก ได้มีโอกาสสัมผัสแนวคิด Multi-cultural education ที่ผู้เรียนมีความหลากหลายในชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา เพศ ผู้พิการ ซึ่งนักการศึกษาในโลกปัจจุบันจำเป็นต้องจัดรูปแบบการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานความหลากหลายดังกล่าว และท้ายที่สุดการเรียนการสอนออนไลน์สามารถที่จะทำให้ผู้สอนสามารถบริหารจัดการเวลาในการสอนกับชีวิตส่วนตัวได้สะดวก สามารถจัดการบริหารเวลาได้อย่างยืดหยุ่น ไม่ตายตัว สมาพันธ์ครูของประเทศ สหรัฐอเมริกา ได้ทำรายงานเกี่ยวกับการศึกษาทางไกลไว้ว่า ผู้สอน หรืออาจารย์ต้องได้รับการเตรียมและฝึกอบรมหลักการในการสอนออนไลน์ ซึ่งจะรวมถึง ความคุ้นเคยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการเรียนออนไลน์ โดยขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพก่อนที่จะเริ่มเปิดสอน ไม่ว่าจะเป็น hardware/software ผู้สอนจำเป็นต้องรู้เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐาน และเครือข่ายการสื่อสารที่เชื่อถือได้ เตรียมเวลาว่าง และช่องทางสำหรับให้นักศึกษาติดต่อได้ ต้องตอบคำถามและข้อข้องใจอย่างทันท่วงทีแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารอย่างต่อเนื่องทั้งกับผู้เรียนเป็นกลุ่ม และผู้เรียนแต่ละคน

ผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนออนไลน์

1. ผู้เรียนหรือนักศึกษา เป็นกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องับกระบวนการเรียนออนไลน์โดยตรงโดยเฉพาะการเรียนออนไลน์เต็มรูปแบบที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้อย่างไม่มีข้อจำกัดในด้านเวลาและสถานที่

การออกแบบการเรียนการสอนออนไลน์จะเน้นการใช้สิ่งแวดล้อมในการเรียนแบบใหม่ผ่านเทคโนโลยีในการเรียนรู้ ดังนั้นหากผู้เกี่ยวข้องในการออกแบบรายวิชาได้มีการพิจารณาถึงทักษะและความแตกต่างในรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน (learning styles) สิ่งนั้นย่อมทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ อายุของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ไม่ใช่กลุ่มที่มีอายุมากอีกแล้ว ผู้ใหญ่อายุน้อยที่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีสมัยใหม่จะมีวิธีการเรียนแตกต่างจากผู้เรียนผู้ใหญ่ในอดีต การเรียนของคนกลุ่มนี้จะอยู่ในลักษณะที่ทำอะไรหลายอย่างในเวลาเดียวกัน และช่วงเวลาของความสนใจจะน้อย และจะเบื่อกับวิธีการเรียนการสอนออนไลน์แบบธรรมดาที่กำหนดให้ (Woodill, 2004) นอกจากนี้การออกแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ และให้ผู้เรียนทำกิจกรรม มีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูงกับความพึงพอใจในการเรียนออนไลน์

2. ผู้สอนเป็นอีกกลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนการสอนออนไลน์ โดยผู้สอนรับผิดชอบในการแนะนำแนวทางให้ผู้เรียนสร้างประสบการณ์การเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ออกแบบไว้แล้ว การเรียนการสอนออนไลน์ที่อยู่บนพื้นฐานการใช้เทคโนโลยีและมีความแตกต่างจากการสอนนักศึกษาแบบปกติทั่วไป ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะด้านเทคโนโลยีด้วยเพื่อให้การเรียนการสอนนั้นประสบความสำเร็จ นั่นหมายความว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการฝึกอบรมความรู้ด้านเทคโนโลยีแก่ผู้สอนด้วยเช่นกัน (Jones, 2003) ความท้าทายสำหรับผู้เริ่มสอนออนไลน์ก็คือการออกแบบรายวิชาที่จะสอนให้มีประสิทธิภาพรวมทั้งการมีความมั่นใจที่จะสอนผ่านเทคโนโลยี (Arabasz and Baker, 2003) ผู้สอนเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ส่งมอบเนื้อหาวิชาที่เรียนอย่างที่เคยมาเป็นผู้บริหารจัดการ ประสานจัดเตรียมแหล่งความรู้ให้ผู้เรียนทดแทนการบรรยาย หรือส่งเนื้อหาสาระรายวิชาอย่างที่เคยเป็นมาก่อน นอกจากนี้ผู้สอนเองอาจจะมีข้อวิตกกังวลเกี่ยวกับการยอมรับวิธีการเรียนการสอนออนไลน์ของผู้เรียน ได้มีการศึกษาในเรื่องนี้และพบว่าผู้เรียนจะเลือกใช้การเรียนออนไลน์หากพวกเขาเห็นว่าได้ประโยชน์และสนุกสนานในการเรียน นั่นหมายความว่า การเรียนการสอนจะต้องมีวิธีการที่หลากหลายที่เอื้ออำนวยและส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีการให้ข้อมูลย้อนกลับผู้เรียน และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้โดยมีการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนเพื่อให้เกิดการยอมรับการเรียนการสอนออนไลน์นั้น (Lee, Cheung, and Chen, 2005)

3. สถาบันการศึกษาในปัจจุบัน ได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนทั่วไป และในการเรียนการสอนออนไลน์มากขึ้นทำให้ช่องว่างระหว่างผู้เรียนกับสถาบันศึกษาลดน้อยลงไป (Young, 2001) ประเด็นการเรียนการสอนออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันศึกษานั้น จะครอบคลุมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณ ต้องมีการประเมินว่าการเรียนการสอนด้วยออนไลน์ว่าส่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อกระบวนการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด (Romiszowski, 2004)

จุดคุ้มทุนจากการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนารายวิชา ซึ่งหากมีการใช้เทคโนโลยีย่อมทำให้ต้องมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องอีกด้วยจึงจำเป็นที่สถาบันการศึกษาต้องให้ความสนใจในเรื่องนี้ (Weller, 2004) ที่สำคัญนอกเหนือจากนั้นคือการต่อต้านจากผู้สอนบางกลุ่มที่ยังมีความเชื่อว่าการเรียนออนไลน์ไม่ดีเท่าการสอนแบบเผชิญหน้า อย่างไรก็ตามจากการศึกษาวิจัยพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนจากสองรูปแบบดังกล่าวข้างต้น (Huynh, Umesh, and Valachich, 2003)

รายงานการวิจัยเกี่ยวกับ e-learning

1. **ทัศนคติต่อกิจกรรมในการเรียน e-learning** นั้นส่งผลในทางบวกต่อทั้งผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนมีความพึงพอใจในทักษะทางวิชาชีพที่ได้จากการเรียน ที่มีทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนภายในชุมชนการเรียนรู้ และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน การมีทักษะการประเมินกิจกรรมการเรียนอย่างมีวิจารณญาณ ได้รู้จักการบริหารจัดการเวลาในการศึกษา และเพิ่มพูนทักษะในการเขียน (Conrad & Donaldson, 2004)

2. **การออกแบบกิจกรรมการเรียน** ที่รวมถึง หน้าเว็บไซต์ ตำแหน่งหรือเครื่องมือที่จะใช้ค้นหาข้อมูล จำเป็นต้องออกแบบให้ง่ายและสะดวกในการใช้และการสืบค้นข้อมูล มีการจัดระบบแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเรียนเพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการค้นหา ในด้านเนื้อหาหรือข้อมูลการเรียนรู้ ควรปรับปรุงให้ทันสมัยเพื่อป้องกันการเข้าใจผิด ในส่วนของกิจกรรมการเรียนการสอน e-learning รวมถึงกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สามารถทำได้หลายวิธี คือ (1) การออกแบบกิจกรรม การอำนวยความสะดวกและเชื่อมโยงเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรมที่ส่งผลต่อการรับรู้และเข้าใจ ตลอดจนการมีตัวตนอยู่ในสังคม จะส่งผลโดยตรงต่อผลการเรียน e-learning (2) การออกแบบกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Jones, 2003) จากการวิจัยยังพบว่า ผู้เรียนชอบที่จะมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ในรายวิชาที่มีกิจกรรมปฏิสัมพันธ์

3. **ผลการเรียนรู้จากการนำ e-learning มาใช้** ในกระบวนการเรียนการสอนไม่ว่าจะในลักษณะผสม (blended-e-learning) หรือ e-learning อย่างเดียวนั้นมีผลค่อนข้างเป็นบวกและผู้เรียนมีความพึงพอใจในการเรียนสูง เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากได้มีการบูรณาการเทคโนโลยีที่จะใช้เพื่อกิจกรรมการเรียนการสอนกับแนวคิดที่ผู้เรียนกำลังศึกษา นอกจากนั้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนผ่าน e-learning ยังทำให้สถานภาพของผู้สอนเปลี่ยนไป ซึ่งจากเดิมผู้สอนต้องถ่ายทอดเนื้อหาสาระ หรือบรรยายเนื้อหาแก่ผู้เรียน แต่การเรียนการสอน e-learning นั้นผู้สอนได้เปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) โดย

การจัดเตรียมเนื้อหาในรูปแบบต่างๆ เชื่อมโยงแหล่งข้อมูลที่จะเสริมเพิ่มเติมความรู้และทักษะ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่ออื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน นอกจากนี้ความเป็นตัวตนของความเป็นครูของผู้สอนเปลี่ยนไป โดยเฉพาะการเปิดใจรับการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน มีมากขึ้น ตัวตนและบทบาทที่เคยคิดว่าเหนือกว่าผู้เรียนเปลี่ยนไป ผู้สอนสามารถแบ่งปันและยอมรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เรียนได้ เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (Rodchompoo, 2012)

4. การให้แรงจูงใจจากผู้สอน (motivation and encouragement) อย่างต่อเนื่องจนจบภาคการศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งผู้เรียนต้องการเป็นอย่างมาก ผู้เรียนต้องการการเตือนและตอบรับผ่าน e-mail ต้องการประกาศเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงข้อมูล รายวิชา

5. การมีตัวตนของผู้เรียนและผู้สอนในโลก online learning (Social presence) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องในการออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน e-learning จะต้องให้ความสนใจ ช่วงระยะเวลาขณะที่มีกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องให้ผลย้อนกลับในสิ่งที่นักศึกษาได้ ส่งข้อความ ตลอดจนประเด็นที่สงสัยและตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ การไม่ใส่ใจและเมินเฉย จะทำให้ผู้เรียนหรือสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ขาดความกระตือรือร้น ขาดแรงจูงใจที่จะทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย การที่อาจารย์ได้ กระตุ้นหรือให้การเสริมแรงโดยการ ส่งข้อมูลที่เตรียมการไว้เป็นอย่างดี เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนกิจกรรมที่ได้ออกแบบไว้ จะทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการเรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้นั้นเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามข้อมูล ตลอดจนเนื้อหาที่จะส่ง ขึ้นนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นที่กำลังเรียน หรือกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนทำ

6. การเข้าถึงเทคโนโลยี เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจและทัศนคติที่ดีในการเรียน e-learning ทั้งนี้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพจะเอื้ออำนวยต่อผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ที่มีความแตกต่างทั้งด้านหน้าที่การงาน และภาระรับผิดชอบส่วนตัว ทั้งนี้เนื่องจากที่ต้องทำงานพร้อมกับเรียนในเวลาเดียวกัน ดังนั้นเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพจะสามารถทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรม e-learning ได้อย่างต่อเนื่องไม่ติดขัด ทำให้ผู้เรียนสามารถใช้ศักยภาพตนเองได้ ภายในเวลาที่จำกัดได้อย่างเต็มที่นอกจากนั้น เพื่อให้การเรียนการสอน e-learning บรรลุผลอย่างแท้จริง การเตรียมผู้เรียนเพื่อใหู้จักและคุ้นเคยกับวิธีการเข้าถึงเทคโนโลยี เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นผู้เรียนจะต้อง ได้รับการฝึกขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี หรือ software ก่อนเข้าเรียนจริง (Collins & Halverson, 2009)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

In the entire qualitative research process, the researchers keep a focus on learning the meaning that the participants hold about the problem or issue, not the meaning that the researchers bring to the research or writers from the literature. (Creswell, 2007, p. 39)

เหตุผลในการเลือกการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยมีความเชื่อและมั่นใจว่ากระบวนการเรียนการสอน e-learning/online learning ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชจะเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่สามารถทำให้ผู้เรียนทางไกลประสบความสำเร็จในการเรียนได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นในด้าน การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ด้านการรับรู้และเข้าใจในองค์ความรู้ที่ผู้เรียนพึงได้รับ การเสริมสร้างความรู้และทักษะผ่าน ปฏิสัมพันธ์ในชุมชนการเรียนรู้ และการได้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนและค้นคว้า แหล่งข้อมูลต่างๆในการเรียนรู้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่า หากได้มีการวิจัยศึกษา ข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนออนไลน์ของ มสธ. จากผู้เกี่ยวข้องในการ ออกแบบและพัฒนารายวิชาโดยตรงย่อมทำให้ทราบข้อมูลที่แท้จริงที่สามารถนำมาปรับปรุงและ เปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอนออนไลน์ที่เป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้นได้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเชื่อว่ากระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพจะช่วยให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่เชื่อถือได้ ดีที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเชื่อและยอมรับในสมมติฐานปรัชญา (Philosophical Assumptions) ในการ วิจัยเชิงคุณภาพตามที่ Creswell (2007) ได้อธิบายไว้ดังต่อไปนี้

1. สมมติฐานด้านความแท้จริงที่มีอยู่ (Ontological Assumptions) การมีความเชื่อว่าความ แท้จริงมีอยู่ นั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพ และความแท้จริงที่มีอยู่ เป็นไปได้ในหลายลักษณะ เช่น จากคำพูด จากการสังเกตเห็น จากวัสดุหรือสิ่งของ ซึ่งผู้วิจัยแต่ละ คน ได้เห็น และมีความเชื่อเกี่ยวกับความจริงต่างกัน และมีความตั้งใจที่จะรายงานหรือบอกเล่าความ จริงนั้นต่างกันอย่างออกไป ดังเช่น การโต้แย้งบอกเล่าความจริงของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นต้น ซึ่งเมื่อผู้วิจัย รวบรวมข้อมูลได้ก็จะนำเสนอมุมมองหรือความจริงจากประสบการณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน ที่แตกต่างกันหรือสอดคล้องกัน สมมติฐานในด้านนี้จะตอบคำถามที่ว่า ธรรมชาติของความจริงคืออะไร